

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Quæstiones, Qvæ Dispvatæ Dicvntvr, & Quæstiones
Quodlibetales, siue Placitorum eiusdem S. Thomæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Vtrum diuina voluntas rebus volitis necessitatem imponat.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72780](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72780)

actu. Cum vero dicitur Deum uelle aliquid, non significatur illud aliquid in esse Deo: sed tantummodo importatur ordo ipsius Dei ad illius defectionem in propria natura, & ideo ex hac parte deficit conditio absolutae necessitatis, ut dictum est prius.

AD XIII. Dicendum, quod respectus ille semper uno modo se habet propter immutabilitatem diuinae uoluntatis. Vnde ratio non concludit, nisi de necessitate, quae est ex suppositione.

AD XV. Dicendum, quod uoluntas ad uolitum habet duplicem respectum: primum quidem habet ad ipsum in quantum est uolitum; secundum uero habet ad idem, in quantum est producendum in actu per uoluntatem, & hic quidem respectus presupponit primum. Primum enim intelligimus uoluntatem uelle aliquid, deinde ex hoc ipso, quod uult illud, intelligimus, quod producat ipsum in rerum natura, si uoluntas sit efficax. Primus ergo respectus diuinae uoluntatis ad uolitum, non est necessarius absolute propter improprietatem uoliti ad finem, qui est ratio uolendi, ut dictum est. Vnde non est necessarium absolute, quod Deus uelit illud. Sed secundus respectus est necessarius propter efficaciam diuinae uoluntatis, & ex inde est quod de necessitate sequitur, si Deus uult aliquid uoluntate beneplaciti, quod illud fiat.

AD XVI. Dicendum, quod quamuis inter illos duos ordines, quos obiectio tangit non cadat aliqua causa contingens mediantem propter defectum proportionis primi ordinis, non inducit in secundum ordinem necessitatem, ut ex dictis patet.

QUOD autem in contrarium obicitur de libertate uoluntatis, iam solutum est per hoc, quod necessitas naturalis ordinis libertati non repugnat: sed sola necessitas coactionis. alia uero concedimus.

ARTICVLVS V.

Utrum diuina uoluntas rebus uolitis necessitatem imponat.

QVINTO quaeritur, utrum diuina uoluntas rebus uolitis necessitatem imponat. Et uidetur quod sic. Posita enim causa sufficienti, necesse est effectum poni, quod sic probat Auic. in sua Meta. si enim posita causa non necessario effectus ponitur, ergo adhuc post positionem causa, effectus se habet ad utrumque. scilicet ad esse & non esse: sed quod est impotentia ad duo non determinatur ad unum eorum, nisi sit aliquid determinans. ergo post positionem cause, adhuc oportet ponere aliquid quod faciat effectum esse: & ita causa illa non erat sufficientis, & ita oportet quod ea posita, necessarium sit effectum poni, diuina autem uoluntas sufficientis causa est, & non est causa contingens; sed necessaria. ergo & res uolite a Deo sunt necessarie. Sed dicendum, quod ex causa necessaria sequitur quandoque effectus contingens propter contingentiam mediae cause, sicut ex maiori suppositione de necessario, propter assumptionem de contingenti, sequitur conclusio contingens. ¶ 2 Sed contra, Quandoquumque ex causa necessaria sequitur effectus contingens propter contingentiam cause secunde, hoc prouenit ex defectu cause secunde: sicut floritio arborum est contingens, & non necessaria propter defectum uirtutis pullulatiue, quae potest accidere quae est causa media, quamuis motus solis qui est causa prima, sit causa necessaria: sed omnem defectum cause secunde potest diuina uoluntas remouere, & omne impedimentum. ergo

A contingentia cause secunde non impedit, quin effectus sit necessarius propter necessitatem uoluntatis diuinae.

¶ 3 Prae. Quando effectus est contingens propter contingentiam causa secunda, prima causa necessaria existente, non esse effectus potest simul stare cum esse prime cause: sicut arborem non florere in uere potest stare cum motu solis; sed eius non esse, quod est uolitum a Deo, non potest stare cum diuina uoluntate. Hac. n. duo sunt inconpossibilia, quod Deus uelit aliquid esse & illud non sit. ergo contingentia causarum secundarum non impedit, quin uolita a Deo sint necessaria propter necessitatem diuinae uoluntatis. Sed dicendum, quod non esse effectus, quamuis non possit stare cum uoluntate diuina: tamen quia causa secunda potest deficere, ipse effectus est contingens.

¶ 4 Sed contra, Effectus non deficit nisi causa secunda deficiente; sed non potest esse, quod causa secunda deficiat uoluntate diuina existente. sic. n. simul esset diuina uoluntas, & non esse eius quod est uolitum a Deo, quod patet esse falsum. ergo contingentia causarum secundarum non impedit, quin effectus diuinae uoluntatis sit necessarius.

SED CONTRA, omnia bona sunt Deo uolente. si ergo uoluntas diuina necessitatem rebus imponit, omnia bona, quae sunt in mundo, erunt ex necessitate: & ita tolletur liberum arbitrium, & aliae cause contingentes.

RESPON. Dicendum, quod uoluntas diuina non imponit necessitatem rebus omnibus. Cuius quidam ratio assignatur a quibusdam ex hoc, quod cum uoluntas sit rerum omnium prima causa producit quosdam effectus mediantibus causis secundis, quae contingentes sunt & deficere possunt; & ideo effectus contingentiam cause proxime sequitur, non autem necessitatem cause prime. Sed hoc uult esse consonum his, qui ponebant a Deo omnia procedere secundum necessitatem naturae, ut quod ab uno simplici procedebat immediate unum habens aliquam multitudinem, & illo mediante procedit multitudo. Similiter ab uno omnino immobili dicunt procedere aliquid, quod est immobile secundum substantiam, mobile autem & aliter se habens secundum situm, quo mediante generatio, & corruptio in istis inferioribus accidit, secundum quam uiam non posset poni a Deo immediate causari multitudinem, & res corruptibiles & contingentes, quod est sane fidei contrarium, quae ponit multitudinem rerum corruptibilium immediate a Deo causari, ut potest prima indiuidua arborum, & brutorum animalium. Et ideo oportet aliam principalem rationem assignare contingentiae in rebus. cui causa praesignata subferuiat. Oportet enim patiens assimilari agentis, & si agens sit fortissimum, erit similitudo effectus ad causam agentem perfecta: si autem agens sit debile, erit similitudo imperfecta: sicut propter fortitudinem uirtutis formatiue in semine filius assimilatur patri, non solum in natura speciei, sed in multis aliis accidentibus: e contrario uero propter debilitatem praedictae uirtutis annihilatur praedicta assimilatio, ut dicitur in lib. de Animalibus. Voluntas autem diuina est agens fortissimum. Vnde oportet eius effectum ei omnibus modis assimilari, ut non solum fiat id quod Deus uult fieri, quod est quasi assimilari secundum speciem, sed ut fiat eo modo, quo Deus uult illud fieri, ut necessario, uel contingenter, cito uel tarde, quod est quasi quaedam assimilatio secundum accidentia. Et hunc quidem modum rebus diuina uoluntas praefigit

git ex ordine sue sapientie. Secundum autem quod disponit aliquas res sic vel sic fieri, adaptat eis causas illi modo, quem disponit. Quem tamen modo dum posset rebus inducere etiam illis causis non medianibus. Et sic non dicimus, quod aliqui diuinorum effectuum sint contingentes solummodo propter contingentiam causarum secundarum, sed magis propter dispositionem diuine voluntatis, que talem ordinem rebus prouidit.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod ratio illa sequitur in causis agentibus de necessitate nature, & quantum ad effectus immediatos: sed in causis voluntariis non sequitur: quia ex voluntate sequitur aliquid eo modo, quo voluntas disponit, & non eo modo quo voluntas habet esse, sicut accidit in causis naturalibus in quibus attenditur assimilatio quantum ad eandem conditionem cause, & causati, cum tamen in causis voluntariis attendatur assimilatio secundum quod in effectu impletur voluntas agentis, ut dictum est. nec etiam in causis naturalibus sequitur quantum ad effectus mediatos.

AD II. Dicendum, quod quamuis Deus possit remouere omne impedimentum cause secundę cum uoluerit, non tamen semper remouere uult. Et sic remanet contingentia in causa secunda, & p consequens in effectu.

AD III. dicendum, quod quamuis non esse effectus diuine voluntatis, non possit simul stare cum diuina uoluntate, tamen potentia deficiendi effectum simul stat cum diuina uoluntate, nō. n. sunt ista incompossibilia, Deus uult istū saluari, & iste potest damnari: sed ista sunt in cō possibili, Deus uult istum saluari, & iste damnatur.

Etiam similiter dicendum est ad quartum, de effectu cause medię.

ARTICVLVS VI.

Vtrum iustitia in rebus creatis ex simplici diuina uoluntate dependeat.

2. p. q. 51. ar. 2. ad 3.

In prelogo c. 11. in de.

11. de Synodis per sex pag. a prin. libri.

SEXTO queritur, utrum iustitia in rebus creatis dependeat ex simplici diuina uoluntate. Et uidetur quod sic. Anselmum dicit in Monologion. Id solum iustum est, quod uis. ergo iustitia dependet solum ex Dei uoluntate.

¶ 2. Præt. Secundum hoc aliquid est iustum quod concordat legi, sed lex non uult esse aliud quam explicatio uoluntatis principis: quia quod principi placet, legis hēt uigorē ut dicit Legislator. cū igitur princeps rerum omnium sit diuina uoluntas, uidetur quod ex ipsa sola dependeat omnis ratio iustitię.

¶ 3. Præt. Iustitia politica que est in rebus humanis, exemplatur a iustitia naturali, que cōsistit in hoc, quod qualibet res suam implet naturam: sed una que que res participat ordinem suę nature ppter diuinam uoluntatem. dicit. n. Hilarius in libr. de Symbolo, quod omnibus creaturis essentiam, Dei uoluntas attulit, ergo omnis iustitia dependet solummodo ex Dei uoluntate.

¶ 4. Præt. Iustitia cum sit reductio quędam, depēdet ex imitatione alienius regulę, regulę aut effectus est debita causa eius, cum igitur potissima omnium rerum causa sit diuina uoluntas, ut quod ipsa sit prima regulę ex qua unum quodque iustū iudicetur.

¶ 5. Præt. Voluntas Dei nō potest esse nisi iusta; si ergo ex aliquo alio dependeret ratio iustitię quam ex diuina uoluntate, illud transgrediret, & quodammodo ligaret diuinam uoluntatē, quod est impossibile.

¶ 6. Præt. Ois uoluntas que est iusta aliqua alia ratione quam seipsa ita se hēt, quod eius ratio debet queri: sed uoluntas Dei causa quęrenda nō est, ut

August. dicit in lib. 83. Quęstio. ergo ex nullo alio dependet ratio iustitię nisi ex diuina uoluntate.

SED CONTRA, Opera iustitię ab operibus misericordię distinguuntur; sed opera diuine misericordię dependent ab eius uoluntate ergo aliquid aliud exigitur ad rationem iustitię, quā sola Dei uoluntas. ¶ 2. Præt. Secundum Anselm. in li. de Veritate, iustitia est reductio uoluntatis: sed reductio uoluntatis est aliud a uoluntate, in nobis quidem secundum rem, cum uoluntas nostra possit esse recta & non recta, in Deo autem saltem ratione siue secundum modum intelligendi. ergo ratio iustitię non dependet solum ex diuina uoluntate.

RESPON. Dicendum, quod cum iustitia reductio quędam sit, ut dicit Anselm. nel. ad quęstio. 5. m. Philo. oportet quod ex hoc primo dependeat ratio iustitię, ubi primo inuenitur ratio regulę, secundum quam equalitas & reductio iustitię constituitur in rebus. Voluntas autem non habet rationem primę regulę, sed est regulę recta: diriguntur per rationem & intellectum non solum in nobis, sed in Deo, quamuis in nobis sit aliud intellectus, & uoluntas secundum rem, & per hoc nec ideo est uoluntas & reductio uoluntatis. In Deo autem est idem secundum rem intellectus, & uoluntas, & propter hoc est idem reductio uoluntatis & ipsa uoluntas. Et ideo primū ex quo pēdet ratio omnis iustitię, est sapientia diuini intellectus, que res constituit in debita proportione, & ad seipsum & ad suam causam. In qua quidem proportione ratio iustitię creatę consistit; dicere autem quod ex simplici uoluntate dependeat iustitia est dicere, quod diuina uoluntas non procedat secundum ordinem sapientię, quod est blasphemum.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod nihil potest esse iustum nisi uoluntate a Deo, tamen id quod est uoluntate a Deo habet primam causam iustitię ex ordine sapientię diuine.

AD II. dicendum, quod uoluntas principis debet habere uim legis in cogēdo ex hoc ipso quod uoluntas est, non tamen habet rationem iustitię, nisi ex hoc quod utitur ratione.

AD III. dicendum, quod Deus operatur in rebus naturalibus dupliciter: primo instituitur ipsas naturas: secundo prouidēs unicuique rei id quod competit sue nature. Et quia ratio iustitię debet requirere, ideo cum ipsas creaturas instituit, prima operatio non habet rationem iustitię: sed dependet ex simplici uoluntate diuina, nisi forte dicatur iustitię rationem habere propter ordinem ipsius rei factę ad uoluntatem, debitum enim est fieri id quod Deus uult, ex hoc ipso quod Deus illud uult: sed ad hunc ordinem implendum sapientia dirigat, quasi prima regulę. Sed in secunda operatione inuenitur ratio debiti non ex parte agentis, cum Deus nulli sit debitor, sed ex parte recipientis: debitum enim est unicuique rei naturali, ut habeat ea, quę exigit sua naturam in essentialibus, quę in accidentalibus. hoc autem debitum ex diuina sapientia dependet, in quantum scilicet res naturalis debet esse talis quod imitetur propriam ideam quę est in mente diuina. Et per hunc modum inuenitur ipsa diuina sapientia, prima regulę iustitię naturalis. In omnibus autem diuinis operationibus quibus Deus creaturę aliquid supra debitum nature impendit, utpote in muneribus gratiarum, idem modus iustitię inuenitur qui in prima operatione est assignatus, quia naturas instituit.